

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Helsingin Ohjaamolta asiantuntijalausuntoa liittyen Ohjaamotoimintaa koskevaan lainsäädäntöön, joka löytyy hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevasta lainsäädännöstä (HE207/2022vp).

Nuorten työllistymistä edistävä matalan kynnyksen monialaisen tuen palvelu on tarkoitus järjestää kokoamalla yhteen olemassa olevia palveluntuottajia, kuten Ohjaamoverkoston toimintaa organisoitaessa on tehty. Tarkoituksena ei olisi muodostaa uutta organisaatiota, vaan vahvistaa jo olemassa olevaa matalan kynnyksen palvelua. Helsingin Ohjaamo kannattaa esityksen tavoitetta parantaa nuorten matalan kynnyksen monialaista palvelua. On positiivista, että hallitus näkee nuorten monialaisten palvelujen merkityksen lainsäädännön tasolla.

Helsingin Ohjaamo haluaa tuoda valiokunnan tietoon seuraavat keskeiset esitykseen liittyvät huomiot:

1) Lakiesitys on paikoin vaikeaselkoinen

- Lakiesityksen teksteissä sekoittuu monin paikoin Ohjaamon ja työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) toiminta ja niitä koskevat lakisäädökset. Lakitekstissä puhutaan työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoimintamallista (TYP) ja nuorten monialaisen tuen yhteispalvelusta (Ohjaamon kaltainen palvelu). Välillä on vaikea hahmottaa, kummasta näkökulmasta laki on kirjoitettu.
- Helsingin Ohjaamo esittää, että lakiesitystä muotoillaan vielä tarkemmin TYP:in ja Ohjaamon näkökulmat huomioiden, jotta lopullisessa lainsäädännössä on selkeää, kumpaa toimintaa tarkoitetaan ja käsitellään kussakin lainkohdassa.

2) Resurssin riittävydestä huolehtiminen

- Lakisääteisen työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain mukaisen aktivointisuunnittelun lisäksi alle 30-vuotiaille tarjotaan matalan kynnyksen monialaista palvelua. Toimintamalli rakentuu monialaisesti henkilökohtaista ohjausta, tietoa ja tukea tarjoavista Ohjaamoista, eri hallinnonalojen peruspalveluista ja laajasta yhteistyöverkostosta kolmannelta ja yksityiseltä sektorilta. Ohjaamo tukee erityisesti erilaisissa nivelvaiheissa olevia alle 30-vuotiaita nuoria ja edistää elämänhallintaa sekä koulutukseen ja työelämään kiinnittymistä. Ohjaamon tarjoama ohjaus ja tuki voi sisältää nuorten yksilölliset tilanteet huomioiden monia eri vaiheita. Ohjaamon ydintoimintaan kuuluu henkilökohtainen neuvonta ja ohjaus, tuki elämänhallintaan, urasuunnitteluun, sosiaalisten taitojen ja valmiuksien kehittämiseen sekä kouluttautumisen ja työllistymisen tukeminen. Toimintamallin tavoitteena on, että Ohjaamo toimii nuoren tukena, kunnes tilanteeseen löydetään pidempikestoinen ratkaisu esimerkiksi yhteistyöverkoston tarjoamien palveluiden kautta tai nuoren siirtyessä opintoihin tai työelämään.

- Helsingin Ohjaamo esittää huolen siitä, riittävätkö lakiesityksessä esitetyt resurssit turvaamaan lakisääteiset tavoitteet, jotka tulevat lain sisällöstä ja jotka siirtyvät 1.1.2025 valtiolta kunnalle.
- Rahoitus, resurssit ja toiminnan järjestäminen eivät voi olla niiden neuvottelujen varassa, joita työvoimaviranomainen käy keskeisten yhteistyökumppaneiden kanssa.
- Keskeisiä neuvottelukumppaneita työvoimaviranomaisen kanssa ovat hyvinvointialueet ja Kela. Tässä on huomioitava se seikka, että heitä ei ole sidottu tähän lakiesitykseen, eikä heillä ole työllistymiseen liittyviä kannustimia, toisin kuin työvoimaviranomaisella.
- Edellä mainittu asetelma vaikuttaa merkittävästi siihen, millaiset mahdollisuudet kunnilla on oikeasti neuvotella palvelun järjestämiseen liittyvistä resursseista ja rahoituksesta.
- Ohjaamo Helsinki esittää, että lakiesityksessä täsmennetään rahoituksen kohdentamista, jotta resurssit kohdentuvat nimenomaan Ohjaamon kaltaisen tehtävän turvaamiseen ja näin mahdollistuu lakiesityksessä mainittu monialainen palvelu nuorille yhdenvertaisesti kansallisella tasolla.

3) Työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle jäävät nuoret

- Lakiesityksen sisältö keskittyy pääosin tarkastelemaan toimintaa ja lakia työllisyydenhoidon näkökulmasta. Laissa on huomioitu ne nuoret, jotka ovat työllisyydenhoidon tai sosiaalihuollon asiakkaita. Lainsäädännössä olisi tärkeää huomioida lisäksi työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle jäävät nuoret (NEET-nuoret).
- Työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle jäävät nuoret ovat Ohjaamon tärkeä asiakaskohderyhmä. Ohjaamon matalan kynnyksen, moniammatilliset palvelut ovat niitä palveluita, joita työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret tarvitsevat päästäkseen työhön tai koulutukseen.
- Ohjaamon täytyy pystyä tukemaan laajasti kaikkia nuoria heidän palvelutarpeensa mukaisesti ja tämä vaatii riittävää resurssia ja resurssien kohdentamista nimenomaan moniammatilliseen työhön.

4) Nuoren psykososiaalisen tuen varmistaminen

- Ohjaamoissa käyvillä nuorilla on paljon erilaisia haasteita ja monella pitkittynyttä työttömyyttä. Usein tarvitaan kokonaisvaltaista tukea, jotta tilanne muuttuisi ja nuorelle löydettäisiin ratkaisuja. Ongelmissa korostuvat mielenterveyden ja arjenhallinnan haasteet. Näihin Ohjaamoissa on tarjolla tukea vaihtelevasti.
- Nuorten ONNI-toiminta tarjoaa matalan kynnyksen mielen hyvinvointia tukevaa valmennusta Ohjaamoissa. Toiminnalla on 2,5 miljoonan euron vuotuinen rahoitus, jolla tarjotaan 20 Ohjaamossa noin 30 henkilötyövuoden työpanoksella valmennusta nuorille. Toimintaa organisoidaan tällä hetkellä Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston kautta.
- Esityksen mukaan nyt hyvin toimivaa palvelua ollaan siirtämässä KEHA-keskuksen järjestettäväksi. KEHA-keskuksella ei ole aiemmin ollut henkilöasiakkaan palveluun liittyviä tehtäviä, eikä sille toimintaan valtakunnallisesti osoitetulla rahoituksella ole mahdollista tarjota kasvokkaista palvelua riittävällä palvelutasolla.

- Ohjaamo Helsinki esittää huolen psykososiaalisen tuen riittävydestä. 30 henkilötyövuoden työpanos on riittämätön suhteessa Ohjaamoiden määrään (yli 70) ja Ohjaamot ovat epätasa-arvoisessa asemassa resurssin jakautumisessa. Resurssien puutteen vuoksi osa nuorista ei tule saamaan kasvokkaista palvelua, koska ONNI-työntekijöitä riittää vain osaan Ohjaamoista. Etäpalvelut eivät ole soveltuvia kaikille nuorille.

5) Tuki työhön ja koulutukseen

- Valtakarin* tutkimuksessa Ura-asiakastietojärjestelmästä saatujen tietojen perusteella Ohjaamon asiakas päätyy työllistymistä edistäviin palveluihin 8–9 viikkoa aiemmin työnhakujakson alusta kuin nuori, joka ei ole Ohjaamon asiakas.
- Tutkimuksen keskeisissä tuloksissa todettiin, että moniammatillisesta toimintamallista johtuen Ohjaamoissa asiakkaan tilannetta pystytään arvioimaan kokonaisvaltaisesti, mahdollisuudet asiakasprosessien tehokkaaseen edistämiseen ovat hyvät ja käytössä on enemmän resursseja sekä laaja-alaisempaa osaamista ja palveluja.
- Ohjaamo Helsinki esittää, että lainsäädännöllä varmistetaan tarvittava resurssi ja resurssien kohdentaminen Ohjaamon moniammatilliseen työhön, jotta nuorille voidaan tarjota heidän tarvitsemaansa palvelua heti työttömyyden alkuvaiheessa. Työttömyyden alkuvaiheeseen panostaminen on todettu lyhentävän työttömyyden kestoa ja nuorten syrjäytymistä.

*(Valtakari et al.: Ohjaamot – monialaista yhteistyötä, vaikuttavuutta ja uutta toimintakulttuuria: Monialaisen yhteistyön vaikuttavuus nuorten työllistymistä edistävissä palveluissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:13.

Ohjaamoiden kaltaisten monialaisten palveluiden saatavuus tulee taata

- On tärkeää, että Ohjaamon laaja ja eri kaupungin toimialojen, viranomaisten sekä kolmannen sektorin kanssa toteutettu palvelu jatkuu. Ohjaamon ydintoimintoja ovat neuvonta, erilaiset ryhmätoiminnot ja tapahtumat sekä monialainen yksilöllinen nuoren asiakkaan ohjaus työhön ja koulutukseen.
- Palvelun tuottaminen, laadun ylläpitäminen ja kehittäminen ja brändin houkuttelevuuden säilyttäminen edellyttävät työtiimiä - nuorille ja toisilleen tuttuja työntekijöitä - jotka pystyvät sitoutumaan ja keskittymään työmuotoon sekä ylläpitämään yhteyksiä verkostoon ja kehittämään palvelua osana palveluverkostoa.
- Toimintamallin toteutuminen edellyttää myös työmuodon, tiimin sekä verkoston selkeää johtamista, jatkuvaa yhteistyötä, neuvottelua ja sopimista omistajaorganisaatioiden ja kumppaneiden kanssa, kirkkaita tavoitteita ja painopisteiden sekä kehittämistarpeiden tunnistamista.
- Ohjaamo on toimiva konsepti, jonka nuoret ja nuorten parissa toimivat tahot ovat löytäneet, tarvitaan kuitenkin rakenteet, jotka tukevat toimintaa jatkossakin.

Lisätiedot:
Hanna Karhu
Kehittämiskoordinaattori
Helsingin työllisyyspalvelut/Ohjaamo Helsinki
hanna.karhu@hel.fi
0295 040 074